

Tipsu vai damci?

Lehtemme viime numerossa pohdiskeltiin bhutanilaistaustaisten tipsujen käyttöä jalostuksessa. Asia on mielenkiintoinen ja monisyinen, siksi sitä kannattaakin jäädä miettimään. Maailmalla on monen monia rotuja, joita järjestäytyneet kennelmaailma ei tunne, ja uusia rotuja on kehitelty milloin mihinkin käyttötarkoitukseen paremmin sopiviksi. Veikkaanpa, että tälläkin hetkellä joku ihminen jossain päin maailmaa jostain kumman syystä muovaa omista koiristaan ihan uutta rotua.

Rotu vai muunnos?

Mikä sitten on rotu? Onko tiibetinspanieli muunnos kiinanpalatsikoirasta, vai päinvastoin? Entä shih tzut tai lhasa apso? Ovatko ne kaikki pieniä itämaisia ihmisten seuralaisia, jotka eri maissa, eri seuduilla ovat aikaa myöten muovautuneet eri näköisiksi, ja joita sitten myöhemmin on ryhdytty kutsumaan myös eri roduiksi?

Lhasa-apso -pentueisiin syntyy silloin tällöin lyhytkarvaisia, tipsunnäköisiä muunnoksia, prapsoja (perhapso, perhaps apso). Ovatko nämä rodut lähisukulaisia keskenään?

Tiibetissä ei ole ollut järjestäytyneitä kenneltoimintaa, ei keskusjärjestöä eikä koiranäyttelyjä ja suljettuja rotukirjoja, saati kirjoitettuja rotumääritelmiä. Eri puolilla maata on sitten harrastettu ihmisten mieltymysten mukaan hieman erinäköisiä koiria, kuten lyhytkuonoisia itäosissa ja lähellä Kiinan rajaa ja pitempikuonoisia maan länsiosissa.

Miss Phyllis Mayhew (Mingshang-tiibetinspanielit) kirjoittaa kirjassaan Silkkitietä, Välimereltä Gobin autiomaan halki Pohjois-Kiinaan ja Manchuriaan kulkeneesta kauppareitistä, joka oli ollut käytössä jo satoja vuosia ennen Kristuksen syntymää. Silkkitietä pitkin matkaavissa karavaaneissa on kulkenut ihmisiä, eläimiä ja tietenkin kauppatavaraa. Muidenkin matkantekijöiden on ollut turvallista liittyä karavaanin mukaan vaikka pienempääkin matkaa taittamaan; yhdessä kun on ollut helpompaa puolustautua villieläimiä ja rosvoja vastaan. Karavaanien mukana kuljetettuja eläimiä on kuukausia kestäneen, hitaan matkanteon aikana hyödynnetty ruuaksi, mutta mitä todennäköisimmin mukana on ollut myös ihmisen parhaita ystäviä, koiria. Näitä on siten kulkeutunut Silkkitietä pitkin Tiibetistä Kiinaan, Kiinasta Tiibetiin ja vaikkapa Eurooppaan saakka, edestakaisin.

Samoin ihmisiä koirineen on liikkunut Himalajan solien kautta etelään, Sikkimiin, Bhutaniin, Nepaliin, Intiaan. Kutsutaanko tiibetinspanieliin näköisiä koiria Bhutanissa damceiksi? Onko damci vaan yleisnimitys koiralle? Vai olisiko damci joku ihan toisentyppinen rotu?

Jos kuitenkin pientä, tipsunoloista ja silkkiturkkista koiraa kutsutaan damciksi, olemme todella onnekkaita! Me voimme laajentaa geenipooliamme ulkomuodollisesti erittäin läheisen rodun avulla.

Rotujen uhka

Koiramme-lehdessä (12/1997) Tapio Eerola kertoo artikkelissaan kasvattajista, jotka ovat saaneet Suomen Kennelliitolta erikoisluvan pinserin ja snautserin risteyttämiseen pinserin suppeaksi päässeeseen geenipoolin laajentamiseksi.

Maailmansotien jälkeinen pinserikasvatus perustuu viiteen kantakoiraan.

Kennelliiton jalostusneuvoja Päivi Rantasalo viittaa Koiramme-lehden (4/1998) artikkelissaan samaan ongelmaan muidenkin rotujen jalostuksessa otsikolla "Mistä lisää elinvoimaa rotukoirien jalostukseen?"

Koiramme-lehdessä (9/2001) on Päivi Rantasalon kirjoittama artikkeli otsikolla "Mihin rotupuhtauteen pyrkivä koiranjalostus onkaan johtanut?" Artikkelin on yhteenveto Ruotsin Kennelklubin järjestämästä Uppsalan jalostussymposiumista, jossa luennoitsijat haastoivat kasvattajia siirtymään reippaasti eteenpäin uudelle vuosituhannele, pois 1900-luvun vanhoista asenteista.

Suomen Kennelliiton järjestämässä Tuusulan rakenneseminaarissa puhunut pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri Kaj Sittnikow suositteli sukusiitoksen kieltämistä, jotta sukurutsauksen sivutuotteena saaduista perinnöllisistä sairauksista päästäisiin eroon. Koiramme-lehdessä (3/2002) julkaistu artikkeli "Liike on lääkeä koiralle" kertoo lisää seminaarista.

Koiramme-lehdessä (4/2003) on yhteenvetoartikkeli helmikuussa 2003 Hyvinkäällä järjestetystä jalostusseminaarista otsikolla "Tohtori Per-Erik Sundgren: Näyttelyt ovat koiranjalostuksen suurin ongelma." Lainaan otteita kyseisestä artikkelista, jossa tämä tunnettu ruotsalainen kynologi ja koiranjalostusta käsitteleviä kirjoja kirjoittanut tri Sundgren sanoo: "Suurin osa koiraroduista on kehitetty alle 100 vuotta sitten. Sitä ennen rotukirjat eivät olleet suljettuja, eikä sukusiitos ollut ongelma. Sitten tulivat koiranäyttelyt. Rotukirjat suljettiin. Sukusiitoksesta tuli pikemminkin tapa kuin poikkeus." Ja sitten esimerkki erään rodun katastrofista: "Clumberinspanieli on roduista heikoimmassa tilanteessa; kolmasosa rodun koirista kuolee ennen kolmen (3) vuoden ikää erilaisiin sairauksiin ja vikoihin.

Clumberinspanielipopulaatio kärsii sukusiitoksesta, koska toisen maailmansodan jälkeen populaatio lähti Englannissa kasvuun vain kahdeksasta (8) yksilöstä. Ainut mahdollisuus yrittää saada rotu tervehtymään, on risteytys esimerkiksi muiden spanieleiden kanssa."

Geenipooli

Per-Erik Sundgrenin mainitsema sukusiitos rappeuttaa rotua heikentämällä yksilöiden vastustuskykyä monia sairauksia, esimerkiksi syöpäkasvaimia kohtaan: ”Sukusiitettujen eläinten geenien lyhyt, monotoninen koodi on helpompi murtaa kuin ulkosiitettyn pitkä ja monipuolinen koodi.”

Geenivaihtelua koirapopulaatioissa, tässä tapauksessa yhdessä rodussa pienentää sukusiitoksen lisäksi jatkuva linjasiitos. Samoin tekee ulkomuotoon, väriin tai johonkin muuhun yksittäiseen ominaisuuteen perustuva jalostusvalinta ja samasukuisten urosten liian runsas jalostuskäyttö. P-E Sundgrenin mielestä missään rodussa ei yhdellä uroksella saisi olla yli 50 jälkeläistä!

”Kokeneet koiraharrastajat ja koirien kanssa ammatinsa puolesta tekemisissä olevat asiantuntijat ovat alkaneet kiinnittää huomiota koirien lisääntyviin sairauksiin..., joiden katsotaan olevan seurausta muun muassa ulkomuodon liiallisesta ihannoimisesta jalostusvalinnoissa sekä sukusiitoksesta tämän ihanteen saavuttamiseksi”, ELT, pieneläinsairauksien erik.el.lääkäri Minna Leppänen kirjoittaa Palveluskoirat-lehdessä (10/2002).

Jos joku uros periyttää hyvin vahvasti omaa tyyppiään, esimerkiksi kaunista ulkomuotoaan, kasvattajille tulee kiusaus ylikäyttää kyseistä urosta. Samankaltaisista jälkeläisistä kun niin helposti saa aikaan tasaisen ryhmän näyttelyyn. Tältä osin olen alkanut pitää kasvattajaryhmien kilpailuttamista ja homogeenisen ryhmän tavoitetta haittana rotumme moninaisuuden ja geeniperimän säilymiselle.

Yleensä näyttelyiden merkitys jalostuksen mittarina on ylikorostunut niin Suomessa kuin monessa muussakin järjestäytyneessä kennelmaassa. Näyttelyissä kun ulkomuoto saa suhteettoman suuren roolin muiden jalostustavoitteiden kustannuksella. Menestyminen näyttelyissä ja kaunis ulkomuoto eivät kuitenkaan saisi olla jalostuksen ykköstavoitteita!

Jalostusvalinnassa onkin syytä huomioida ensisijaisesti koiran luonne ja terveys ja vasta toissijaisesti ulkomuoto. Pitkän tähtäyksen jalostussuunnitelmalla kasvattaja varmistaa myös, että omassa jalostusmateriaalissa ja rodussa yleensä säilyy mahdollisimman laaja geeniperimä. Lisäksi käyttökoiraroduissa tulee tietysti huomioida jalostusyksilöiden taipumukset rodunomaiseen käyttöön.

Uusia geenejä etsimässä

Lähtökohtana itämaisten tuontikoirien jalostuskäytölle on ollut tiibetinspanielin jo alun alkaen todella suppean geenipoolin laajentaminen ja siten rodun elinvoimaisuuden säilyttäminen.

Vuonna 1969 Britanniaan tuotettiin Intiasta ne ensimmäiset uuden verilinjan edustajat, pentuesisarukset Dikki Dolma ja Yasodhara. Dikki Dolman osti Mrs Howard Joyce (Northanger-tiibetinspanielit) ja Yasodharan hankki Mrs Ann Wynyard (Braeduke-tiibetinspanielit) yhdessä Miss Helen Forbesin kanssa (Helfor-tiibetinspanielit). Primus motorina näille tuonneille oli Mrs Ann Wynyard, hänen ahkera kirjeenvaihtonsa ja lopulta hänen artikkelinsa Intian Kennelklubin lehdessä.

Suomen ensimmäinen uuden verilinjan edustaja oli Dikki Dolman tyttärenpoika POHJ MVA Braeduke Chung Culi, joka pienenä pentuna tuli minulle Englannista vuonna 1973. Nykyään samaista verilinjaa on Suomessa enemmänkin, sillä Dikki Dolma näkyy tunnetun KANS & FIN & SWE CH Zollis Inter-Mez-Zon sukutaulussa.

Sisarukset Dikki Dolma ja Yasodhara olivat melko lähellä nykyistä rotutyyppiä; Yasodhara olisi päässyt vuonna 1970 suureen Crufts näyttelyynkin, joka on todella hieno saavutus koiralta kuin koiralta. Näyttelyturkin puuttuminen esti kuitenkin osallistumisen.

Saksalainen Chotu, Intiassa bhutanilaisista vanhemmista syntynyt, edustaa enemmän sitä rotutyyppiä, jollaisia tuotiin Britanniaan ennen ja jälkeen maailmansotien.

Vaihtelua rotutyypissä

Katselen tässä valokuvaa Mrs Wilmot-Corfieldin mustavalkoisesta Lama-uroksesta, joka oli syntynyt Lhasassa ja joka tuotiin Englantiin vuonna 1911. Lama on täytettynä British Museumin luonnonhistoriallisella osastolla ja valokuva on nimenomaan tuosta täytetystä koirasta.

Katselen kuvia uroksesta Fanthorpe Nanki Poo, jonka poika Skyid on yksi viidestä sotienjälkeisestä rodun kantakoirasta Britanniassa.

Katselen myös Lady Wakefieldin narttujen, Mughiwulin ja Dolman kuvia, joista maailmansotien jälkeinen kasvatus on alkanut varsin läheisenä sukusiitoksena, sisar-veli, äiti-poika –tyyliin. Jokainen noista edellämäinuituista koirista muistuttaa niin päättyiltään kuin muutenkin hämmästyttävän paljon bhutanilaistaustaista Chotua.

Tuosta tyyppistä rotu on kuitenkin muuttunut ja muovautunut aikojen saatossa täällä länsimaissa. Edelleen on tosin

nähtävissä pientä tyyppin vaihtelua, jota asiaa pidän rodun todellisena rikkautena. Jo yksistään Suomessa on hyvin erityyppisiä, kuitenkin rotumääritelmän vaateet täyttäviä tupsuja. Tuore valokuva kaksivuotiaasta Rambosta olkoon esimerkkinä suomalaisesta tyyppin vaihtelusta. Rambo on rekisteröity tiibetinspanieli, eikä mitään sukua Chotulle. Mekin osaisimme tehdä "uusia rotuja", jos vain haluaisimme. Nykyistä muuttumista onneksi hillitsee rotumääritelmä, johon kaikki kasvattajat voivat tukevasti ankkuroitua.

Chotulaiset Suomessa

Marja-Terttu Kallion (Cayana-tiibetinspanielit) kasvattamia Chotun jälkeläisiä on palkittu Suomen näyttelyissä sertinarvolla (SA) ja seuraavankin sukupolven edustajat ovat täysin rotumääritelmän mukaisia tupsuja; toisen polven chotulainen sai sertin Lahden kv-näyttelyssä tänä vuonna.

Sloveniassa syntynyt suomalainen Chotun jälkeläinen Moetica Chotu Dasho-La Seduhin, om Päivi Säviaho (Seduhin-tiibetinspanielit), oli VSP, ja palkittiin sertillä Hämeenlinnassa vuonna 2001. Tuomarina oli arvostettu Mr Andrew Brace Iso-Britanniasta. Dudun kritiikissä Mr. Brace kirjoittaa: "Vaikka tällä varjostetulla soopelilla on hyvin tasainen päälaki, sillä on monia vanhan ajan laadukkaita piirteitä, jotka ovat katoamassa rodusta kansainvälisesti, kuten korvien asento, oikea leuka, hyvä etuosa, oikea raajojen pituus ja tyyppillinen turkki. Liikkuu myös erittäin hyvin. Tämä on tyyppiä, jota rotu tarvitsee juuri nyt."

Mr. Bracen sanat saavat enemmän merkitystä, kun tiedämme, että hän on arvostellut tupsuja serttinäyttelyissä 1970-luvun lopulta lähtien. Andrew Brace on Tibetan Spaniel Associationin, brittiläisen tupsujen rotujärjestön, tuomarilistoilla A-luokan allrounder, ja tänä vuonna hän arvosteli tiibetinspanielit suurella Crufts-näyttelyssä. Mr. Brace on kirjoittanut monia koirakirjoja, mm. The Essential Guide to Judging Dogs vuonna 1994. Hän oli myös mukana kirjoittamassa teosta The International Encyclopaedia of Dogs, joka ilmestyi vuonna 1995. Andrew Brace kirjoittaa myös säännöllisesti kolumneja Dog Worldiin ja Hundsportiin. Keskusteluissaan suomalaisten kasvattajien kanssa Andrew Brace on osoittanut varsin suurta tietämystä ja kiinnostusta rodustamme, sen historiasta ja alkuperäisestä tyyppistä.

Damci vai tupsu?

Onko damci joku tupsua muistuttava rotu? Susan Miccio (1995, 35) toteaa ykskantaan, että bhutanilaisissa postimerkeissä esiintyvä damci on tiibetinspanieli. Kirjan sivulla on valokuva kahdesta postimerkistä; toisessa kirjava koira kasvat suoraan eteenpäin, toisessa kaksi koira. Mrs Wynyard (1982, 244) kertoo Bhutanin kuningas Jigme Dorji Wangchukista, jolla oli kirjava tiibetinspanieli Khomto (= pieni lapseni). Valokuva kuninkaasta ja Khomtosta on kirjan kuvasivuilla.

Mrs Wynyard (1982, 245) mainitsee bhutanilaisen dumcin, joka näyttää aivan tiibetinspanielilta, sekä väriykseltään että päätyypiltään, mutta joka on kookkaampi. Hän viittaa myös bhutanilaisissa postimerkeissä oleviin koiriin; ne eivät hänen mielestään ollenkaan näytä sellaiselta, jonka omistaa Assamissa, Intiassa asuva Mrs M. Furst. Maininta bhutanilaisesta damcista löytyi netistä molossiroituisten koirien sivuilta: www.moloss.com/001/ptxt/oma.html. Olisiko damci mastiffityyppinen iso koira?

Chotua ovat kutsuneet damciksi itse asiassa tavalliset intialaiset nähtyään Martina Krügerin ottamia valokuvia koirastaan. Valokuvan perusteella maallikon on tosi hankala hahmottaa koiran kokoa, joten intialaisten rodunmääritys Chotusta lienee mennyt vähän metsään. Chotu on kuitenkin selkeästi tiibetinspanieli, kolmen rotua arvostelevan ulkomuototuomarin tarkastama ja heidän suosituksesta rotuun otettu ja rekisteröity.

Susan Miccion kirjassa (1995, 36) on tavattoman sievä tricolour-värinen tupsu, joka on kuvattu Lhasassa vuonna 1993. Toivon, että joskus voisin mennä käymään Tiibetissä, Chumbi-laaksossa, ja jos onnekas olisin, löytäisin ja hankkisin itselleni tuollaisen aarteen. Palattuani Eurooppaan minun pitäisi järjestää sille katselmus, jonka perusteella se voitaisiin ottaa rotuun, tiibetinspanielirotuun. Minä kun rodun harrastajana tunnistaisin sen tupsuksi.

Suomessa on tehty näitä rotuunottoja näihin päiviin saakka; lappalaisrotujen harrastajat kiertelivät 1960- ja 1970-luvuilla Lapissa etsimässä työkoiria, joita ei oltu rekisteröity mihinkään rotuun, ja ottivat siten lapinkoira- ja lapinporokoirarotuihin arvokasta geeniaainesta. Samoin on avattu rotukirja monelle muullekin uudelle rodulle, esimerkiksi pohjanpystykorvalle ja jackrusselinterrierille.

Ei peke, ei mastiffi

Chotun tapauksessa olemme saaneet rotuumme uutta verta, uutta geeniaainesta. Tämä on järkevää, pitkän tähtäyksen jalostamista ja rodun elinvoimaisuuden säilyttämistä! Suuret kiitokset kuuluvat Mrs Wynyardille, joka rohkeasti ja itseään säästämättä on vuoden 1969 tuontien jälkeenkin ollut mukana etsimässä uusia verilinjoihin rotuumme! Arvostellessaan Suomessa vuonna 2000 Ikaalisten erikoisnäyttelyssä Mrs Wynyard tapasi Chotun suomalaisia jälkeläisiä ja oli kiinnostunut tästä uudesta sukulinjasta. Lämpimät kiitokset myös Sloveniaan Primoz Peerille (Rombon-tiibetinspanielit), jonka ansiosta Chotu saatiin rekisteröityä!

Alkukantaisen koiran käyttö saattaa muuttaa jälkeläistensä ulkomuototyyppiä jonkin verran, niinkuin kahden rodun risteyskin. Koiran sukupolvikierto on kuitenkin niin nopeaa, että voimme jalostusvalinnoilla aika pian häivyttää mahdollisia epätoivottuja ulkomuoto-ominaisuuksia. Olen Andrew Bracen kanssa samaa mieltä siitä, että kiinanpalatsikoira-tyyppi on

lisääntynyt tipsussa, nimenomaan sen päässä. Yhä useammin näkee lyhyitä ja leveitä kuonoja, poimuja kuonossa ja raskaita huulia. Toisaalta koko tipsusta on meillä Suomessa tullut kookkaampi ja raskaampi – muissa pohjoismaissa rodun yleisilme on näyttelyissä ollut pienempi ja sirompi.

1930-luvulla Britanniassa elänyt tuontinarttu Doma of Ladkok oli mallina silloin, kun tipsun ensimmäistä rotumääritelmää siellä kirjoitettiin. Intian silloiset tiibetiläisrotujen asiantuntijat olivat sitä mieltä, että Doma on paras tipsu, mikä koskaan on tullut Tiibetistä! He ihmettelivätkin, miten tuollainen pieni jalokivi on ollenkaan voitu antaa pois maasta. Doman omistaja Dr Greig on kertonut, että tämä tuotiin hänelle keskellä yötä koriin peitettynä juuri ennenkuin hän oli palaamassa kotimaahansa Englantiin Pohjois-Intiasta, läheltä Tiibetin rajaa. Dr Greig oli varma siitä, että Doma oli varastettu jostain tiibetiläisestä luostarista. Kuvia Domasta on Miss Mayhew'n kirjassa ja Mrs Wynyardin kirjoissa (1980 ja 1982).

Summa summarum

Ehkäpä Chotun ja sen jälkeläisten jalostuskäyttö osaltaan estää rotumme ”pekemäistymistä” tai ”molossoitumista”. Jalostusvalinnoissa jokainen kasvattaja joutuu tekemään kompromisseja, kaikki tavoitteet eivät suinkaan toteudu ja täydellistä koiraa ei ole olemassakaan. Joskus voi antaa enemmän merkitystä geeniperimälle kuin ulkomuodolle. Luonne ja terveys ovat kuitenkin niitä tekijöitä, joista kukaan vastuullinen kasvattaja ei suostu tinkimään.

Ms Juliette Cunliffe kertoo toimittamassaan Tibetan Breeds International Magazinessa tiibetiläisten rotujen paneelista, joka pidettiin New Delhissä, Intiassa vuonna 1970. Kokoukseen osallistui viisi tiibetiläissyntyistä koira-aktiivia ja muutama muu tiibetiläisrotujen harrastaja. Tarkoitus oli selvittää tiibetiläisten rotujen eroja, nimityksiä ja rotumääritelmiä. Paneelissa selvisi, että tiibetiläiset itse ovat kutsuneet tipsua nimellä jemtse apso = lyhytturkkinen apso (jemtse = saksilla leikattu).

Sir Edward Wakefieldin mukaan rodun sotien jälkeinen tärkeä kantaemo Dolma oli gyakhi, tai ainakin sen merkkistä koiraa Sir Wakefield pyysi Sikkimin maharadjalta. Niinpä gyakhi-Dolma sitten saapuikin 1940-luvulla New Delhiin suoraan Phari Dzong-luostarista, Tiibetistä. Kuvia Dolmasta on Miss Mayhew'n kirjassa ja Mrs Wynyardin kirjoissa (1974, 1980, 1982).

Delhin kokouksen mukaan gyakhi (esiintyy myös muodoissa gyaki, gya-khyi, gya-kyi) tosin tarkoittaa kiinanpalatsikoiraa (gya = kiinalainen, kyi = koira).

Olen aina vähän vierastanut rotumme nimen spanieli-loppua. Tipsullahan ei oikeasti ole mitään tekemistä varsinaisten spanieleiden kanssa; tipsu ei ole metsästyskoira, eikä sillä ole isot riippukorvat. Hankalia ovat myös nuo tiibetiläiset nimiversiot. Olisiko jo aika saada rodulle uusi ja osuvampi nimi?

Pirkko Linnus

Saffron-tiibetinspanielit

Lähdeluettelo:

Cunliffe, Juliette: Tibetan Breeds International Magazine Issue 1, 1992

Harrer, Heinrich: Seitsemän vuotta Tiibetissä, 1953

Mayhew, Phyllis M: The Tibetan Spaniel, 1971

Miccio, Susan W: The Tibetan Spaniel, A Gift From the Roof of the World, 1995

Rantasalo, Päivi: Perinnöllisyyden ja koiranjalostuksen perusteet, Kennelliiton koulutusmateriaali 1996

Suomen Kennelliitto: Koiramme-lehti nro 12, 1997

Suomen Kennelliitto: Koiramme-lehti nro 4, 1998

Suomen Kennelliitto: Koiramme-lehti nro 9, 2001

Suomen Kennelliitto: Koiramme-lehti nro 3, 2002

Suomen Kennelliitto: Koiramme-lehti nro 4, 2003

Suomen Palveluskoiraliitto: Palveluskoirat nro 10, 2002

Svenska Kennelklubben: Hundsport nro 10, 2001

Tiibetinspanielit ry: Tiibetinspanielivuosisikirja, 2001

Wynyard Ann: The Dog Directory Guide to the Tibetan Spaniel, 1974

Wynyard Ann Lindsay: Dog Directory Guide to Owning a Tibetan Spaniel, 1980

Wynyard Ann Lindsay: Dogs of Tibet and the history of Tibetan Spaniel, 1982

www.kokonaisvaltaisenkoiranjalostuksentukiheti.fi

This article Tibbie or Damci? may be obtained in English from Pirkko Linnus, Julkulanniementie 2 L 27, 70260 Kuopio, Finland, www.nic.fi/~saffron/ethics

Terminologiaa

Artikkelissani esiintyy muutamia jalostukseen liittyviä termejä, joiden merkitystä on hyvä selventää. Alla olevat paritusmenetelmät ovat lyhennelmiä, ja ne on otettu Kennelliiton jalostusneuvoja Päivi Rantasalon vuonna 1996 kirjoittamasta liiton koulutusjulkaisusta Perinnöllisyyden ja koiranjalostuksen perusteet.

1. Sukusiitoksella tarkoitetaan sitä, että keskenään paritettavat yksilöt ovat toisilleen läheisempää sukua kuin rodun yksilöt keskimäärin. Sukusiitos on erittäin ahdasta, jos paritettavat yksilöt ovat toisilleen läheistä sukua (esim. isä-tytär, sisarusparitus), lievemmissä muodoissa sukulaissuhde on etäisempi.

2. Linjasiitos on sukusiitoksen lievämpi muoto, yhteinen esivanhempi on hiukan taaempänä paritettavan uroksen ja

nartun sukutauluissa. Yhdistelmän koirien olisi kuitenkin hyvä olla muutoin (tuota yhteistä esivanhempaa lukuun ottamatta) mahdollisimman vähän sukua keskenään, jotta tarpeetonta homotsygoitumista ei tapahtuisi. Linjasiitos on luonnollisesti ahdasta sukusiitosta turvallisempi ratkaisu.

3. Ulkosiitoksella tarkoitetaan sellaisten yksilöiden parittamista, jotka eivät ole toisilleen lainkaan sukua. Sukusiitoksen ja jatkettun linjalostuksen jälkeen on aina syytä hakea mukaan "vieraampaa verta". Valitettavasti monet koirarodut vain jo ovat suvuiltaan niin toisiinsa nivoutuneita, ettei todellista ulkosiitosta enää voida tehdä. Ulkosiitoksessa on vaikeampi ennakoita lopputulosta kuin sukusiitettua linjaa jatkettaessa, mutta rodun ja linjan elinvoimaisuuden säilyttämisen nimissä tätä vaihtoehtoa on syytä käyttää.

4. Risteytyksellä tarkoitetaan saman rodun eri muunnosten (koko-, väri- tai karvanlaatu-) parittamista tai täysin erirotuisten koirien parittamista. Huoli koirarotujen ja –muunnosten liian pienistä todellisista populaatioista eli liiallisesta kannan sisäisestä sukulaistumisesta, on johtanut siihen, että rotujen rajat pyritään harkitusti pitämään hiukan raollaan. FCI on suositellut harvalukuisten rotumuunnosten kohdalla muunnosten välisiä risteytyksiä elinvoiman turvaamiseksi. Joidenkin rotujen kohdalla näitä risteytyksiä voidaan asianomaisen rotujärjestön pyynnöstä tehdä vapaasti, muissa vaaditaan Kennelliitolta anottu poikkeuslupa.

Pirkko Linnus

Rambo, a bit different type of a tibbie, came along the street

Photo © Katriina Huhtinen

Chotus's son Moetica Chotu Dasho-La Seduhin, Dudu

Photo © Päivi Säviaho

Dudu's daughter Seduhin Charumati
Photo © Päivi Säviahö

Dudu's son Seduhin Porthos
Photo © Päivi Säviahö

